

Аналіз ефективності дуальної освіти в контексті української вищої освіти

*Воронкова Алла Анатоліївна¹, Цой Микола Павлович²,
Галицька-Дідух Тамара Вячеславівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
02.08.2024	Освіта/Педагогіка	005:37

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13167454>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Стаття присвячена аналізу ефективності дуальної освіти в контексті української вищої освіти. Актуальність цього дослідження зумовлена зростаючою потребою узгодження результатів освіти з вимогами сучасного ринку праці. Основною метою дослідження є оцінка впливу дуальної освіти на якість підготовки фахівців та відповідність їхніх знань вимогам сучасного ринку. У дослідженні використовується комплексний підхід, який включає теоретичний аналіз, порівняльний аналіз та емпіричні методи. Теоретичний аналіз охоплює огляд наявної літератури з дуальної освіти, розгляд її принципів, переваг та викликів. Порівняльний аналіз включає досвід впровадження дуальної освіти в різних країнах, зокрема в європейських моделях. Результати дослідження свідчать про те, що дуальна освіта значно підвищує професійні компетенції випускників шляхом інтеграції теоретичних знань з практичним досвідом. Ця інтеграція допомагає студентам розвивати глибоке розуміння своєї професійної діяльності та підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці. У дослідженні визначено кілька викликів, з якими стикається впровадження дуальної освіти в Україні, зокрема, недостатня співпраця між освітніми установами та бізнесом, відсутність стандартизованих навчальних планів, що відповідають потребам ринку, та обмежені фінансові ресурси. Незважаючи на ці виклики, потенційні переваги дуальної освіти, такі як зниження витрат на підготовку кадрів для компаній та підвищення працевлаштування випускників, роблять її перспективним підходом. Дослідження надає рекомендації щодо покращення процесу впровадження дуальної освіти в Україні. До них належать розробка законодавчої та нормативної бази для сприяння співпраці між освітніми установами та підприємствами, створення стимулів для бізнесу до участі в програмах дуальної освіти та постійне оновлення навчальних планів з урахуванням технологічних досягнень та тенденцій ринку. Вирішуючи ці питання, дуальна освіта може значно сприяти розвитку кваліфікованої робочої сили, яка відповідає потребам української економіки. Крім того, дослідження підкреслює важливість комплексного підходу до освіти, який фокусується не лише на академічних знаннях, але й на практичних навичках, необхідних для професійного успіху. Стаття стверджує, що

¹ кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування, Державний біотехнологічний університет, voronkova.hdzva@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0523-3156>

² кандидат технічних наук, доцент, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, pntsoy22@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4353-733X>

³ кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії, факультет історії, політології і міжнародних відносин, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, tamarahalytska22@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0950-5182>

дуальна освіта може відігравати критичну роль у зменшенні розриву між результатами освіти та вимогами ринку праці, підвищуючи загальну ефективність та релевантність вищої освіти в Україні. Додатково, у статті наголошується на необхідності постійної співпраці та діалогу між освітянами, політиками та представниками індустрії, щоб забезпечити адаптацію освітніх програм до динамічних вимог глобальної економіки. Завдяки таким партнерствам Україна може підвищити якість і працевлаштування своїх випускників, сприяючи економічному зростанню та розвитку.

Ключові слова: українська освіта, професійний розвиток, дуальна освіта, вища освіта, конкурентоспроможність, ринок праці, практична підготовка, підготовка фахівців.

Analysis of the Effectiveness of Dual Education in the Context of Ukrainian Higher Education

Annotation. The article is dedicated to analyzing the effectiveness of dual education in the context of Ukrainian higher education. The relevance of this study stems from the increasing need to align educational outcomes with the demands of the modern labor market. The primary aim of the research is to assess the impact of dual education on the quality of specialist training and the extent to which their skills meet contemporary market requirements. The study employs a comprehensive approach, incorporating theoretical analysis, comparative analysis, and empirical methods. The theoretical analysis involves a review of existing literature on dual education, examining its principles, benefits, and challenges. The comparative analysis looks at the implementation experiences of dual education in various countries, with a focus on European models. The findings indicate that dual education significantly enhances the professional competencies of graduates by integrating theoretical knowledge with practical experience. This integration helps students develop a deep understanding of their professional activities and improves their competitiveness in the job market. The study identifies several challenges in implementing dual education in Ukraine, such as insufficient cooperation between educational institutions and businesses, lack of standardized curricula aligned with market needs, and limited financial resources. Despite these challenges, the potential benefits of dual education, such as reduced training costs for companies and higher employability for graduates, make it a promising approach. The study provides recommendations for improving the implementation process of dual education in Ukraine. These include developing a legal and regulatory framework to facilitate collaboration between educational institutions and enterprises, creating incentives for businesses to participate in dual education programs, and continuously updating curricula to reflect technological advancements and market trends. By addressing these issues, dual education can significantly contribute to the development of a skilled workforce that meets the evolving needs of the Ukrainian economy. Furthermore, the research emphasizes the importance of a holistic approach to education that not only focuses on academic knowledge but also on the practical skills necessary for professional success. The article suggests that dual education can play a critical role in reducing the gap between educational outcomes and labor market requirements, thereby enhancing the overall efficiency and relevance of higher education in Ukraine. Additionally, it highlights the need for ongoing collaboration and dialogue between educators, policymakers, and industry stakeholders to ensure that educational programs remain responsive to the dynamic demands of the global economy. By fostering such partnerships, Ukraine can enhance the quality and employability of its graduates, ultimately contributing to economic growth and development.

Keywords: Ukrainian education, professional development, dual education, higher education, competitiveness, job market, practical training, professional training.

Вступ

Дуальна освіта, яка поєднує академічне навчання у вищих навчальних закладах із практичним навчанням на підприємствах, стає все більш популярною у світі як ефективний засіб підготовки фахівців. У контексті української вищої освіти, яка на даний момент знаходиться у стані трансформації, впровадження дуальної освіти може сприяти вирішенню низки важливих наукових та практичних завдань. Однією з основних проблем сучасної української вищої освіти є недостатня відповідність підготовки фахівців потребам ринку праці. Випускники часто стикаються з проблемою працевлаштування через відсутність практичних навичок та досвіду роботи. Це зумовлює необхідність пошуку нових підходів до освітнього процесу, які б дозволили студентам отримати не лише теоретичні знання, але й практичні вміння, необхідні для успішної професійної діяльності.

Дуальна освіта, яка вже давно успішно функціонує в багатьох країнах Європи, зокрема в Німеччині, Австрії та Швейцарії, може стати ефективним інструментом для вирішення цієї проблеми. Вона забезпечує тісну взаємодію між вищими навчальними закладами та підприємствами, що дозволяє студентам не лише отримувати знання у сфері своєї спеціальності, але й застосовувати їх на практиці, розвиваючи професійні навички безпосередньо в умовах реальної виробничої діяльності. Впровадження дуальної освіти в українських вищих навчальних закладах також сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців, оскільки підприємства, зацікавлені у підготовці кваліфікованих кадрів, будуть активно залучатися до процесу навчання. Це, у свою чергу, сприятиме модернізації навчальних програм, забезпеченню сучасним обладнанням та матеріалами, а також покращенню професійної компетенції викладачів.

З іншого боку, дуальна освіта може стати ефективним інструментом для підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародному ринку. Забезпечення високого рівня професійної підготовки фахівців сприятиме розвитку інноваційних технологій та впровадженню новітніх методів виробництва, що, в свою чергу, підвищить якість продукції та послуг, а також сприятиме економічному зростанню країни в цілому. У сфері дуальної освіти України значний інтерес викликають дослідження А. Акімова та С. Осипенка [1], які аналізують перспективи і значення дуальної системи освіти в контексті розбудови України. Роботи О. Ярошенко [2] та Л. Марценюка і О. Груздева [3] розглядають дуальну форму здобуття вищої освіти як спосіб підготовки випускників до ринку праці.

Особливу увагу приділено питанням управління проектами дуальної освіти у працях С. Козир та В. Молоканової [4, 5], які досліджують системний аналіз управління інтеграцією проектів та комплексну оцінку їх цінності. Дослідження Я. Довгенко, Л. Яременко та Ю. Яременко [6] та Г. Воскобойнікової, В. Довжука та Л. Коновалової [7] розглядають впровадження дуальної освіти у вишах, переваги та ризики цього процесу. Ділове партнерство закладів освіти і підприємств в умовах впровадження дуальної освіти розглянуто в роботах Н. Тяхтенко [8] та І. Миколайчук і В. Хмурової [9]. Інституційні та організаційно-правові аспекти дуальної форми навчання досліджено О. Канаш [10], тоді як О. Кравченко [11] аналізує практичні аспекти впровадження дуальної освіти в Україні.

На завершення, дослідження М. Вітера і О. Держук [12] та Н. Козир і В. Молоканової [13] розглядають неформальну освіту та партнерства з роботодавцями, а також комплексну оцінку рівня цінності проектів дуальної освіти. Ці дослідження сприяють розвитку стратегій інноваційного та стійкого розвитку дуальної освіти в Україні, а також визначають напрямки для майбутніх досліджень і політичних рішень. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, виявлено, що аспекти, пов'язані з вдосконаленням процесу впровадження дуальної освіти в українську вищу освіту, враховуючи потреби ринку праці та сучасні вимоги до професійної підготовки, не були достатньо вивчені.

Метою цієї статті є дослідження ефективності дуальної освіти в контексті української вищої освіти та визначення її впливу на якість підготовки фахівців і відповідність їхніх знань та навичок вимогам сучасного ринку праці.

Для досягнення цієї мети у статті поставлено такі завдання:

1. Провести аналіз теоретичних аспектів дуальної освіти, визначити її основні принципи та характеристики.
2. Дослідити досвід впровадження дуальної освіти в інших країнах, зокрема в Європі, та визначити можливості його адаптації до українських умов.
3. Визначити основні проблеми та виклики, з якими зіштовхуються вищі навчальні заклади та підприємства при впровадженні дуальної освіти в Україні.
4. Проаналізувати вплив дуальної освіти на підготовку фахівців, їх професійний розвиток та працевлаштування.
5. Розробити рекомендації для вдосконалення процесу впровадження дуальної освіти в українську вищу освіту, враховуючи потреби ринку праці та сучасні вимоги до професійної підготовки.

Результати

Дуальна освіта є інтеграційною формою навчання, яка поєднує академічну підготовку у вищих навчальних закладах з практичним навчанням на підприємствах. Вона ґрунтується на тісній взаємодії між освітніми установами та роботодавцями, що дозволяє студентам отримувати теоретичні знання та одночасно застосовувати їх на практиці в реальних умовах виробництва. Основні принципи дуальної освіти включають кооперацію між освітніми та виробничими секторами, інтеграцію теоретичного та практичного навчання, а також спрямованість на потреби ринку праці.

Дуальна освіта передбачає активну участь підприємств у розробці навчальних програм, забезпечення студентів місцями для проходження практики та наставництва. Вона базується на постійному зворотному зв'язку між навчальними закладами та підприємствами, що дозволяє своєчасно коригувати навчальні плани відповідно до змін у технологіях та вимогах ринку праці. Характерними рисами дуальної освіти є системність, гнучкість, практична спрямованість та орієнтація на інновації.

Дуальна освіта забезпечує студентам можливість отримувати практичні навички та професійний досвід безпосередньо в умовах реального виробництва, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці. Вона також сприяє розвитку у студентів таких важливих якостей, як самостійність, відповідальність, здатність до прийняття рішень та роботи в команді.

Для вищих навчальних закладів дуальна освіта є ефективним засобом підвищення якості освіти та відповідності її сучасним вимогам. Вона дозволяє залучати до навчального процесу висококваліфікованих фахівців з підприємств, використовувати сучасне обладнання та технології, а також забезпечувати студентів актуальними знаннями та навичками.

Для підприємств дуальна освіта є інструментом підготовки кваліфікованих кадрів, які вже на етапі навчання знайомі з особливостями виробництва та корпоративною культурою. Це зменшує витрати на адаптацію нових працівників та підвищує їх ефективність з перших днів роботи. Основні характеристики, переваги та недоліки дуальної освіти представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні характеристики, переваги та недоліки дуальної освіти

Основні характеристики	Опис
Компоненти	Академічна підготовка у вищих навчальних закладах та практичне навчання на підприємствах.
Співпраця	Тісна взаємодія між освітніми установами та підприємствами.

Зворотній зв'язок	Постійне коригування навчальних програм відповідно до потреб ринку праці та змін у технологіях.
Практична спрямованість	Студенти отримують можливість застосовувати теоретичні знання в умовах реального виробництва.
Переваги	
Для студентів	Здобуття практичного досвіду та професійних навичок, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, розвиток самостійності та відповідальності.
Для навчальних закладів	Залучення висококваліфікованих фахівців, використання сучасного обладнання, забезпечення актуальними знаннями та навичками.
Для підприємств	Підготовка кваліфікованих кадрів, зменшення витрат на адаптацію нових працівників, підвищення ефективності виробництва.
Недоліки	
Координація	Вимагає високого рівня координації між навчальними закладами та підприємствами, що може бути складним завданням.
Фінансові витрати	Можливі додаткові витрати на організацію практичного навчання та забезпечення необхідним обладнанням.
Регуляторні вимоги	Необхідність відповідності нормативним вимогам та стандартам, що може вимагати додаткових ресурсів та зусиль.
Гнучкість програм	Потребує постійної адаптації навчальних програм до змін у технологіях та вимогах ринку праці.

Джерело: сформовано авторами

Дуальна освіта є інтеграційною формою навчання, яка поєднує академічну підготовку у вищих навчальних закладах з практичним навчанням на підприємствах. Вона базується на тісній взаємодії між освітніми установами та роботодавцями, що дозволяє студентам здобувати теоретичні знання та одночасно застосовувати їх на практиці в умовах реального виробництва. Основні характеристики дуальної освіти включають компоненти академічної та практичної підготовки, тісну співпрацю з підприємствами, постійне коригування навчальних програм відповідно до потреб ринку праці та практичну спрямованість.

Переваги дуальної освіти стосуються як студентів, так і навчальних закладів та підприємств. Студенти отримують практичний досвід та професійні навички, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці, а також розвивають важливі якості, такі як самостійність та відповідальність. Навчальні заклади мають можливість залучати висококваліфікованих фахівців, використовувати сучасне обладнання та забезпечувати актуальні знання та навички. Підприємства отримують підготовлених кадрів, що зменшує витрати на їх адаптацію та підвищує ефективність виробництва.

Недоліки дуальної освіти включають необхідність високого рівня координації між навчальними закладами та підприємствами, можливі додаткові фінансові витрати на організацію практичного навчання, необхідність відповідності нормативним вимогам та стандартам, а також потребу у постійній адаптації навчальних програм до змін у технологіях та вимогах ринку праці.

Дуальна освіта є широко розповсюдженою в Європі, де вона успішно інтегрована в системи вищої освіти багатьох країн. Проте європейські країни не мають єдиного підходу до впровадження [14]. Німеччина, Австрія та Швейцарія є одними з найвідоміших прикладів, де дуальна система освіти вже тривалий час доводить свою ефективність. В цих країнах дуальна освіта ґрунтується на тісній співпраці між навчальними закладами та підприємствами, що забезпечує високий рівень підготовки фахівців, які відповідають потребам ринку праці.

У Німеччині дуальна освіта є частиною національної системи освіти і включає два основні компоненти: навчання в професійно-технічних училищах або вищих навчальних закладах та практичне навчання на підприємствах. Студенти проводять частину свого часу в навчальному закладі, де отримують теоретичні знання, і частину на підприємстві, де застосовують ці знання на практиці. Така система дозволяє забезпечити безперервний зворотний зв'язок між теорією та практикою, що значно підвищує якість підготовки фахівців.

В Австрії дуальна система освіти також є широко поширеною. Вона орієнтована на підготовку кваліфікованих робітників та фахівців середньої ланки. Австрійська система дуальної освіти характеризується високим рівнем інституційної підтримки та регулювання з боку держави, що забезпечує стандартизацію та якість освітнього процесу. У Швейцарії дуальна освіта охоплює широкий спектр професій, від технічних спеціальностей до сфер послуг та адміністративного управління. Високий рівень взаємодії між освітніми установами та підприємствами забезпечує актуальність навчальних програм та відповідність їх сучасним вимогам ринку праці. Швейцарська модель також включає елементи гнучкості, що дозволяють адаптувати навчальні плани відповідно до змін у технологіях та економічній ситуації. Адаптація досвіду впровадження дуальної освіти в Україні потребує врахування ряду чинників (табл. 2).

Таблиця 2

Адаптація досвіду впровадження дуальної освіти в Україні

Аспект	Досвід Європи	Адаптація до України
Нормативно-правова база	Високий рівень регулювання та стандартизації освітнього процесу.	Створення відповідної нормативно-правової бази, що регулює співпрацю між навчальними закладами та підприємствами.
Фінансова підтримка	Підтримка з боку держави, включаючи податкові пільги та субсидії для підприємств.	Запровадження фінансових стимулів для підприємств, які беруть участь у дуальній освіті, таких як податкові пільги.
Співпраця з бізнесом	Тісна взаємодія між навчальними закладами та підприємствами, залучення бізнесу до розробки навчальних програм.	Активне залучення бізнесу до розробки навчальних програм, орієнтація на галузі з високим попитом на кваліфіковані кадри.
Гнучкість навчальних програм	Адаптація програм відповідно до змін у технологіях та економічній ситуації.	Розробка гнучких навчальних програм, що можуть бути швидко адаптовані до змін у ринку праці та технологічних нововведень.

Джерело: сформовано авторами

Для адаптації цього досвіду в Україні необхідно створити сприятливу нормативно-правову базу та запровадити фінансові стимули для підприємств. Крім того, важливо активно залучати бізнес до освітнього процесу, орієнтуючись на галузі з найбільшим попитом на кваліфіковані кадри. Гнучкість навчальних програм повинна забезпечити швидку адаптацію до змін у технологіях та ринку праці, що є ключовим фактором успішної інтеграції дуальної освіти в Україні. Основні проблеми та виклики, з якими зіштовхуються вищі навчальні заклади та підприємства при впровадженні дуальної освіти в Україні, можна розглядати з різних аспектів, включаючи правову та нормативну базу, фінансування, співпрацю між освітніми установами та бізнесом, а також адаптацію навчальних програм (табл. 3).

Таблиця 3

Основні проблеми та виклики впровадження дуальної освіти в Україні

Проблема	Опис
Правова та нормативна база	Недостатня регламентація, відсутність чітких нормативних документів
Фінансування	Нестача ресурсів у підприємств і навчальних закладів для забезпечення навчання
Співпраця	Недостатня комунікація і координація між навчальними закладами і підприємствами
Адаптація програм	Невідповідність навчальних планів вимогам ринку праці, необхідність регулярного оновлення

Джерело: сформовано авторами

Недостатня правова регламентація дуальної освіти пов'язана з відсутністю відповідних законодавчих актів та нормативних документів, які б забезпечували чіткі механізми взаємодії між освітніми установами та підприємствами. Це ускладнює процес встановлення відповідальності та обов'язків кожної зі сторін, що може призводити до непорозумінь і конфліктів. Фінансові труднощі виникають через обмежені можливості підприємств виділяти кошти на навчання студентів, а також через недостатнє державне фінансування освітніх закладів, що перешкоджає модернізації їхньої матеріально-технічної бази. Співпраця між навчальними закладами та підприємствами є складною через брак систематичної комунікації та координації. Часто відсутність узгоджених навчальних планів і програм з потребами ринку праці призводить до невідповідності навичок випускників вимогам роботодавців. Це може бути пов'язано як з недостатньою готовністю підприємств брати участь у розробці навчальних програм, так і з небажанням або неспроможністю навчальних закладів адаптувати свої програми до нових умов.

Навчальні плани, що не враховують потреби підприємств у конкретних професійних компетенціях, створюють дисбаланс між теоретичними знаннями студентів і їхньою практичною підготовкою. Постійне оновлення програм і їхня адаптація до змін на ринку праці вимагають регулярного моніторингу та аналізу поточних тенденцій, що не завжди можливо через обмежені ресурси навчальних закладів. Для забезпечення ефективного функціонування дуальної системи освіти важливо налагодити тісну взаємодію між навчальними закладами та підприємствами. Ця взаємодія повинна бути структурованою і систематичною, щоб забезпечити високий рівень підготовки фахівців і відповідність навчальних програм потребам ринку праці (Рис. 1).

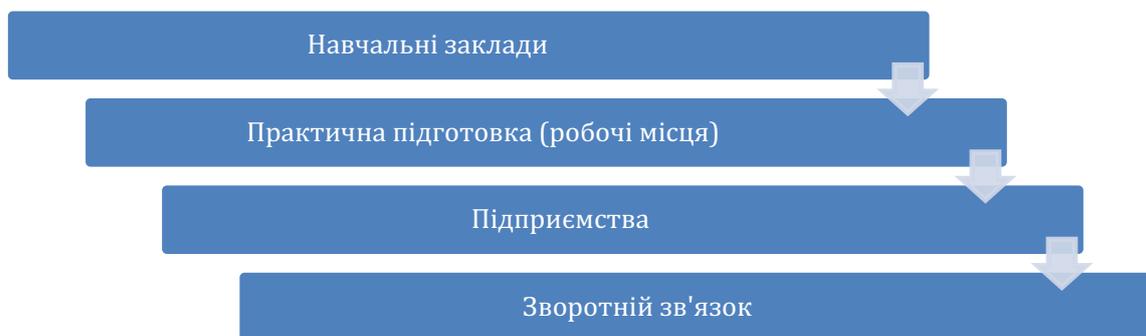

Рис. 1. Взаємодія між навчальними закладами та підприємствами в системі дуальної освіти
Джерело: сформовано авторами

У контексті взаємодії між навчальними закладами та підприємствами, ключовим є ефективний зворотний зв'язок, який дозволяє коригувати навчальні програми відповідно до реальних потреб ринку праці. Цей зворотний зв'язок включає регулярні оцінки практичної підготовки студентів на робочих місцях, обговорення результатів навчання та внесення змін до програм для підвищення їхньої відповідності вимогам роботодавців. Такий підхід забезпечує високу якість підготовки фахівців, що сприяє зростанню конкурентоспроможності випускників на ринку праці та задоволенню потреб підприємств у кваліфікованих кадрах.

Варто зазначити, що дуальна освіта має значний вплив на підготовку фахівців, їх професійний розвиток та працевлаштування (табл. 4). Вона поєднує теоретичне навчання в освітніх закладах з практичною підготовкою на робочих місцях, що дозволяє студентам отримувати необхідні навички та знання безпосередньо від роботодавців. Це сприяє більш глибокому розумінню професійної діяльності та підвищенню кваліфікації. Завдяки цьому випускники стають більш конкурентоспроможними на ринку праці, оскільки володіють практичними навичками та досвідом роботи в реальних умовах.

Така система підготовки дозволяє підприємствам брати участь у формуванні майбутніх фахівців, що дає можливість підлаштовувати навчальні програми під конкретні потреби виробництва. Це сприяє підвищенню ефективності виробничих процесів і зменшенню витрат на додаткове навчання нових працівників. Для студентів це означає, що вони отримують не лише теоретичні знання, а й розуміння того, як застосовувати ці знання на практиці, що сприяє їхньому професійному розвитку.

Таблиця 4

Вплив дуальної освіти на підготовку фахівців, їх професійний розвиток та працевлаштування

Параметр	Вплив
Якість підготовки	Підвищення завдяки поєднанню теорії з практикою
Конкурентоспроможність	Зростання через наявність практичного досвіду
Задоволення потреб ринку	Відповідність підготовки вимогам роботодавців
Ефективність виробництва	Зниження витрат на навчання та підвищення продуктивності завдяки кваліфікованим кадрам

Джерело: сформовано авторами

Важливим аспектом є те, що студенти, які пройшли дуальну освіту, мають більше шансів на успішне працевлаштування, оскільки вони вже знайомі з робочими процесами та вимогами конкретних підприємств. Це зменшує час адаптації на новому робочому

місці і сприяє швидшому включенню в професійну діяльність. Крім того, підприємства, які беруть участь у дуальній системі освіти, можуть залучати до своїх лав найбільш перспективних студентів ще під час їхнього навчання, що створює кадровий резерв і знижує ризики нестачі кваліфікованих працівників у майбутньому.

Так, дуальна система освіти має фундаментальне значення для підготовки фахівців, оскільки вона забезпечує інтеграцію теоретичних знань та практичного досвіду, що є ключовими елементами для розвитку професійних навичок. Важливо розуміти, як цей процес впливає на професійний розвиток студентів та їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Етапи цієї інтеграції, їхню взаємодію та кінцеві результати розглянемо на рис. 2.

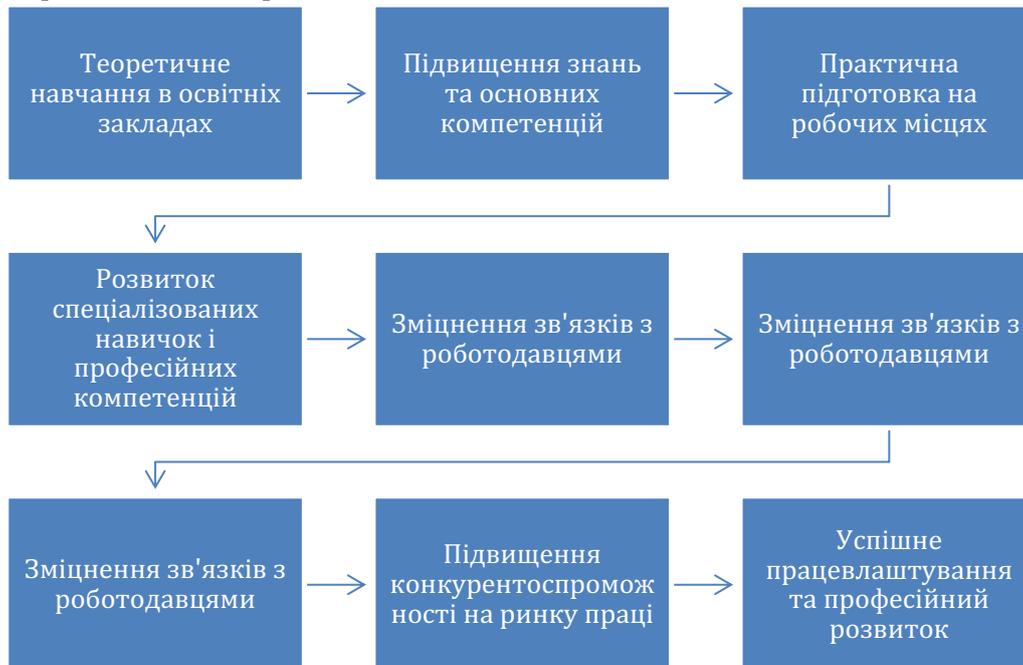

Рис. 2. Взаємозв'язок дуальної освіти, професійного розвитку та працевлаштування
Джерело: сформовано авторами

Ця схема демонструє взаємозв'язок між різними етапами дуальної освіти, починаючи з теоретичного навчання в освітніх закладах і закінчуючи успішним працевлаштуванням та професійним розвитком. Початковий етап включає в себе здобуття теоретичних знань і базових компетенцій, що є основою для подальшого навчання. На наступному етапі відбувається практична підготовка на робочих місцях, де студенти розвивають спеціалізовані навички та професійні компетенції. Цей процес сприяє зміцненню зв'язків з роботодавцями, що є важливим для подальшого працевлаштування.

Позитивні аспекти глобалізації, зростання конкурентоспроможності економіки та інтеграція України у світовий ринок вимагають підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до сучасних умов праці. Роботодавці прагнуть наймати персонал, який відповідає міжнародним стандартам, і лише ті спеціалісти, які задовольняють поточні потреби ринку, мають шанс на успішну кар'єру [15]. Зміцнення зв'язків з роботодавцями та набуття спеціалізованих навичок підвищують конкурентоспроможність випускників на ринку праці, що сприяє їхньому успішному працевлаштуванню та професійному розвитку. Кінцевим етапом є зворотний зв'язок між роботодавцями та навчальними закладами, що дозволяє коригувати навчальні програми відповідно до потреб ринку праці, забезпечуючи безперервне вдосконалення процесу підготовки фахівців.

В умовах швидких технологічних змін та глобалізації ринку праці виникає необхідність впровадження моделей освіти, які здатні забезпечити високий рівень

підготовки фахівців. Дуальна система освіти, яка поєднує теоретичне навчання в освітніх закладах з практичною підготовкою на підприємствах, є однією з таких ефективних моделей. Модель, запропонована для впровадження дуальної освіти, є ефективною завдяки кільком ключовим елементам, які забезпечують її відповідність сучасним умовам та потребам ринку праці. Поєднання цих компонентів створює умови для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін на ринку праці та задовольнити потреби роботодавців (рис. 3).

Рис. 3. Ефективна модель впровадження дуальної освіти

Джерело: сформовано авторами

Ця модель є ефективною з кількох причин. По-перше, створення правової та нормативної бази забезпечує чіткі правила взаємодії між навчальними закладами та підприємствами, визначає права та обов'язки кожного учасника процесу, сприяє прозорості та відповідальності. Це є фундаментом для успішної реалізації дуальної освіти, оскільки встановлює стандарти та гарантії якості.

По-друге, фінансування, яке здійснюється спільно підприємствами та навчальними закладами, дозволяє забезпечити необхідні ресурси для модернізації матеріально-технічної бази, впровадження інноваційних методик навчання та підвищення кваліфікації викладачів. Це сприяє створенню оптимальних умов для навчального процесу та забезпечує високу якість підготовки фахівців.

Систематична співпраця між навчальними закладами та підприємствами є критично важливою, оскільки вона дозволяє узгоджувати навчальні програми з актуальними потребами ринку праці, організовувати спільні заходи та забезпечувати студентам можливість проходження практики на підприємствах. Така співпраця сприяє оперативному реагуванню на зміни в економіці та на ринку праці, що дозволяє підготувати фахівців, які володіють актуальними знаннями та навичками.

Адаптація навчальних програм до вимог сучасного ринку праці є ключовим елементом успішного впровадження дуальної системи освіти. Це включає регулярний аналіз потреб роботодавців, оновлення змісту програм та впровадження сучасних методів навчання, таких як інтерактивні технології та проектне навчання. Завдяки цьому студенти отримують знання та навички, які безпосередньо відповідають вимогам сучасного виробництва.

Висока якість підготовки фахівців досягається завдяки інтеграції теоретичних знань та практичного досвіду, що сприяє розвитку професійних навичок і компетенцій

студентів. Це забезпечує їм конкурентні переваги на ринку праці, оскільки вони володіють актуальними знаннями та практичними навичками, які високо цінуються роботодавцями.

Висновки

Дослідження ефективності дуальної освіти в Україні дозволило зробити кілька важливих висновків та розробити рекомендації щодо її подальшого впровадження та розвитку. По-перше, дуальна освіта сприяє більш тісному зв'язку між теоретичними знаннями, отриманими у вищих навчальних закладах, та практичними навичками, набутими на робочих місцях. Це, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці та забезпечує більш швидку адаптацію молодих спеціалістів до професійних вимог.

Важливим аспектом є необхідність адаптації кращих практик дуальної освіти з інших країн до українських умов. Це передбачає не лише структурні зміни у навчальних програмах, але й активну співпрацю між вищими навчальними закладами та підприємствами, а також підтримку з боку держави для забезпечення фінансування та нормативного регулювання. Крім того, слід врахувати специфіку різних галузей економіки, що вимагає індивідуального підходу до розробки програм дуальної освіти.

Однак, впровадження дуальної освіти в Україні зіштовхується з певними проблемами та викликами. Серед них можна виділити недостатню зацікавленість підприємств у співпраці з навчальними закладами, відсутність чітких механізмів фінансування, а також брак необхідної матеріально-технічної бази для забезпечення якісного навчального процесу. Для подолання цих проблем необхідно розробити комплексну стратегію, яка включатиме як стимулювання підприємств до участі у дуальній освіті, так і модернізацію навчальної інфраструктури.

Подальші дослідження в цьому напрямку мають бути зосереджені на вивченні довгострокового впливу дуальної освіти на кар'єрний розвиток випускників, а також на ефективності різних моделей співпраці між навчальними закладами та підприємствами. Також доцільно провести глибший аналіз економічних та соціальних ефектів впровадження дуальної освіти, що дозволить більш обґрунтовано визначити її роль у розвитку національної економіки.

Список використаних джерел

1. Акімов А., Осипенко С. Перспективи і вирішальне значення дуальної системи освіти в контексті розбудови України в сучасних геополітичних реаліях мілітаризаційного формування держави. *Аспекти публічного управління*. 2024. № 12(1). С. 37–42. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/1048>
2. Ярошенко О. Дуальна форма здобуття вищої освіти як спосіб забезпечення вимог ринку праці до практичної підготовки випускників. *Проблеми освіти*. 2023. № 1. С. 98. URL: <https://imzo-journal.org.ua/index.php/journal/issue/download/17/1-2023-pdf#page=63>
3. Марценюк Л. В., Груздев О. В. Дуальна освіта як засіб ефективного поєднання теорії та практики. *Економіка та держава*. 2021. № 3. С. 58–65. URL: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=4884&i=9>
4. Козир С., Молоканова В. Системний аналіз управління інтеграцією проєктів в портфелях розвитку дуальної освіти. *Information Technology: Computer Science, Software Engineering and Cyber Security*. 2023. № 1. С. 40–49. URL: <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/it/article/view/257>
5. Козир С.В., Молоканова В.М. Формування комплексної оцінки рівня цінності проєктів дуальної освіти. *Управління розвитком складних систем*. 2024. № 57. С. 83–95. URL: <http://mdcs.knuba.edu.ua/article/view/301824>

6. Довгенко Я., Яременко Л., Яременко Ю. Впровадження дуальної освіти у виші: переваги та ризики. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/511>
7. Воскобойнікова Г. Л., Довжук В. В., Коновалова Л. В. Впровадження дуальної освіти на засадах компетентнісного підходу в умовах євроінтеграційних змін в системі вищої освіти. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка*. 2021. № 169(13). С. 67–72. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/download/364/393>
8. Тяхтенко Н. Ділове партнерство закладів освіти й підприємств в умовах впровадження дуальної форми здобуття освіти. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2(25). С. 33–45. URL: <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A8%3A11567256/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Agcd%3A173510577&crl=c>
9. Миколайчук І., Хмурова В. Дуальна освіта у модернізації партнерства з роботодавцями. *Scientia fructuosa*. 2021. № 139(5). С. 139–154. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/122>
10. Канаш О. Інституціональні та організаційно-правові аспекти запровадження дуальної форми навчання у закладах вищої освіти. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1259>
11. Кравченко О. Дуальна освіта в Україні: від концепції до практики. *Молодий вчений*. 2021. № 2 (90). С. 64–69. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/373>
12. Вітер М., Держук Л. Неформальна та дуальна освіта в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. № 36. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11497>
13. Козир С., Молоканова В. Системний аналіз управління інтеграцією проєктів в портфелях розвитку дуальної освіти. *Information Technology: Computer Science, Software Engineering and Cyber Security*. 2023. № 1. С. 40–49. URL: [\https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/it/article
14. Назаренко Т., Гончарова Н. О., Сипій В. В. Етапи та умови впровадження STEM-освіти в Україні. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2021. № 2-3 (21-22). С. 97-103. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733943/1/Nazarenko_Honcharova_Sipii_MAN_2021.pdf
15. Романишина О., Дуднюк А. Дуальна освіта як одна з умов формування професійної компетентності техніків-технологів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. № 1(48). С. 361–364. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.361-364>